

27 Ιουλίου 2023

Τα μυστικά της γκρεκάνικης ταυτότητας

[Επιστήμες, Τέχνες & Πολιτισμός](#) / [Προσκυνήματα-Οδοιπορικά-Τουρισμός](#)

Μια πολύχρονη μελέτη για τα χωριά της Κάτω Ιταλίας όπου μιλούν ελληνικά

Το ελληνόφωνο χωριό Γκαλλιτσιανό της επαρχίας Ρηγίου. Φωτ. SHUTTERSTOCK

«Οι ελληνόφωνοι πληθυσμοί της Καλαβρίας αποτελούν αδιάψευστο μάρτυρα ενός πανάρχαιου πολιτισμού».

Όταν στις αρχές της δεκαετίας του '80 η Χριστίνα Πετροπούλου βρέθηκε στην Ιταλία ως μεταπτυχιακή υπότροφος του Ιδρύματος Κρατικών Υποτροφιών, με ειδικό ενδιαφέρον στις ανθρωπολογικές σπουδές, είχε μια γενική πληροφόρηση για τα ελληνόφωνα χωριά της Κάτω Ιταλίας. «Ήταν ένας χώρος ανεξερεύνητος από ανθρωπολογική σκοπιά και όλη η περιοχή παρουσίαζε εξαιρετικό ενδιαφέρον», θυμάται. Αυτή ήταν και η αφετηρία της πολύχρονης μελέτης που πραγματοποίησε στην περιοχή της Καλαβρίας, με βασικό σημείο αναφοράς το ελληνόφωνο χωριό Γκαλλιτσιανό, οικισμό του δήμου Κοντοφουρίου της επαρχίας Ρηγίου. Όπως αναφέρει στο βιβλίο της «Τα εγγόνια του Ομήρου», στο εν λόγω χωριό όλος σχεδόν ο πληθυσμός γνώριζε την ελληνική γλώσσα, οι νόμοι της ενδογαμίας ήταν ακόμη αρκετά αυστηροί, οι συνθήκες διαβίωσης παρουσίαζαν όλα τα χαρακτηριστικά μιας «κλειστής» κοινωνίας από άποψη γεωγραφική, πολιτισμική, κοινωνική. Για τις ανάγκες της μελέτης της εγκαταστάθηκε για μήνες εκεί σε τρεις διαφορετικές χρονικές περιόδους, από τον Ιούλιο έως τον Σεπτέμβριο του

1984, από τον Ιανουάριο έως τον Μάιο του 1985 και από τον Οκτώβριο του 1986 έως τον Ιανουάριο του 1987, προκειμένου να πραγματοποιήσει επιτόπια έρευνα. Συνέχισε την έρευνα και τα επόμενα χρόνια με πολλαπλές επανόδους μελετώντας όλες τις αλλαγές έως και σήμερα.

«Τα εγγόνια του Ομήρου», που επέλεξε ως τίτλο για το βιβλίο της η κοινωνική ανθρωπολόγος και διδάσκουσα στο Πάντειο, είναι ονομασία που κατά καιρούς αποδόθηκε στους ελληνόφωνους πληθυσμούς της Καλαβρίας, οι οποίοι αποτελούν, σημειώνει, αδιάψευστο μάρτυρα ενός πανάρχαιου πολιτισμού, «μορφές και σύμβολα ενός αναμφισβήτητου ελληνικού παρελθόντος. Κάποιοι έβλεπαν στο πρόσωπό τους τους αρχαίους Έλληνες, κάποιοι τους Βυζαντινούς, κάποιοι έβλεπαν ανθρώπους που δεν τους έχει αγγίξει η ιστορία, που είναι εντελώς απομονωμένοι από τον έξω κόσμο. Επρόκειτο όμως για έναν ετεροπροσδιορισμό», ξεκαθαρίζει. «Τα “εγγόνια του Ομήρου” δεν ήταν μια ονομασία που επέλεξαν οι ίδιοι, αλλά αυτή που τους προσέδωσαν μελετητές, επισκέπτες κ.λπ., την οποία αργότερα κατά κάποιο τρόπο οικειοποιήθηκαν - περισσότερο οι ενασχολούμενοι με αυτούς παρά οι ίδιοι οι άνθρωποι των χωριών. Σε αυτό το βιβλίο περιγράφω όλη αυτή τη διαδικασία, δηλαδή πώς φτάσαμε από τους ανθρώπους τους περιφρονημένους και υποτιμημένους, τους παντέκους, σήμερα να μιλάμε, και πολύ σωστά, για όλον αυτόν τον γλωσσικό και πολιτισμικό πλούτο που αυτοί εκφράζουν».

Όταν το 1984 η ίδια και ο σύντροφός της έφθασαν στο Γκαλλιτσιανό, το χωριό αριθμούσε 251 κατοίκους. «Λειτουργούσε ακόμη νηπιαγωγείο και δημοτικό, το χωριό ήταν αρκετά οργανωμένο. Πολύς κόσμος μιλούσε την τοπική ελληνική γλώσσα, περισσότερο οι ηλικιωμένοι, κάποιοι μιλούσαν μόνο ελληνικά στο σπίτι. Τα μικρότερα παιδιά και οι έφηβοι ντρέπονταν να τη μιλούν, τη βίωναν ως στίγμα κοινωνικής κατωτερότητας, πίστευαν ότι η γλώσσα δεν τους άφηνε να εξελιχθούν πολιτισμικά». Ήταν, θυμάται, «οι πρώτοι ξένοι στην ιστορία του χωριού που ζητούσαν σπίτι προς ενοικίαση και μάλιστα για μεγάλο χρονικό διάστημα». Οι ντόπιοι τους αντιμετώπισαν με δυσπιστία αλλά και ενθουσιασμό. Η επάνοδος υπήρξε δυσκολότερη, καθώς αρκετοί είδαν μάλλον με καχυποψία την επιστροφή της, η οποία εντάθηκε όταν ξεκίνησε να αναζητάει πληροφορίες για οικογενειακές ιστορίες, για δραστηριότητες των ίδιων και των προγόνων τους. Όμως το πλούσιο υλικό που κατόρθωσε τελικά να εξασφαλίσει μέσα από προφορικές μαρτυρίες αλλά και από μια βαθιά σχέση αλληλοσεβασμού που καλλιέργησε, τη βοήθησε να ολοκληρώσει μια ανασύσταση του παρελθόντος της κοινότητας για τον 19ο και 20ό αιώνα, να μελετήσει την οικογενειακή δομή και να αναλύσει την «ταυτότητα» με βασικό στοιχείο τη γλώσσα. Αυτή η γλώσσα -πέρα από τα αρχαία μνημεία, τις βυζαντινές εκκλησίες, τα τοπωνύμια που βρίσκονται διάσπαρτα στην Καλαβρία και στη Σικελία και μαρτυρούν ένα ελληνικό παρελθόν- υπήρξε η ζωντανή απόδειξη,

ένα «απτό» και ηχητικό, όπως το χαρακτηρίζει η κ. Πετροπούλου, τεκμήριο αυτού του παρελθόντος. Και έγινε τελικά ο κινητήριος μοχλός που κινητοποίησε πρωτοβουλίες και δράσεις για την ανάκτηση αυτής της πολιτιστικής κληρονομιάς και τον προσδιορισμό μιας «γκρεκάνικης ταυτότητας». «Τα παιδιά που παλιά ντρέπονταν να μιλάνε γκρεκάνικα, τώρα πια που η γλώσσα έχει αναγνωριστεί και επανεκτιμηθεί, ως ενήλικοι, χαίρονται να τη μιλούν, έστω και στοιχειωδώς», σημειώνει η κ. Πετροπούλου, «είναι το πολιτισμικό τους σύμβολο, είναι το στοιχείο για το οποίο χαίρονται, υπερηφανεύονται».

Πηγή: kathimerini.gr